

FEKETÉK FEHÉRBEN ALBÍNÓSORS AFRIKÁBAN

▷ SZÖVEG ÉS FÉNYKÉP: TARRÓSY ISTVÁN

Tanzániában a világtalag sokszorosa, háromezerből egy ember albínóként látja meg a napvilágot. A sors kegyetlen tréfája, hogy számukra éppen a tűző napsugarak jelentik a legkomolyabb veszélyt, ezekből pedig bőven jut Afrikában. De nemcsak a bőrrák miatt kell féltetniük az életüket: az albínók csontjából készített talizmánoknak és más árucikkeknek – azok vélt szerencsehozó tulajdonsága miatt – hatalmas a feketepiaci keletje. Még szerencse, hogy vannak, akik az életüket tették fel arra, hogy ez ne így legyen

Az albínók világos bőr- és hajszínüket a melanin nevű fehérje hiányának „köszönhetik”, és ugyanez okozza gyenge látásukat is, mert a szemük szivárványhártyájából is hiányzik ez a festékanyag. Ezt leszámítva azonban semmiben sem különböznek embertársaiktól, a közösség mégis másként tekint rájuk. Tanzániában legalábbis. Az őket ért megaláztatások, atrocitások miatt az albínók sokszor maguk is alacsonyabb rendűnek tartják „fajtájukat”. És ha ez még nem lenne elég, az elmúlt tíz évben mindezeket tetézte, hogy gyilkos bandák vadásznak rájuk (főként a védtelenebb gyerekekre és asszonyokra), hogy miután megcsónkították vagy megölték őket, testrészeiket, szerveiket súlyos dollárekért adják el azoknak, akik abban hisznek, hogy az albínó-talizmánnal szerencsésebbek, gazdagabbak lesznek. Netán politikusként megnyerhetnek egy választást...

TÁMOGATÓ KEZEK

SZÜKSÉG VAN AZ EGYÜTTMŰKÖDÉSRE, HOGY TANZÁNIA LEGTÁVOLABBI FALVAIBAN IS EGYRE TÖBBEN MEGÉRTSÉK AZ ALBINIZMUS LÉNYEGÉT ÉS ELFOGADJÁK, HOGY AZ ALBÍNÓK IS UGYANOLYAN EMBEREK, MINT BÁRKI A FALUBAN – MÉG HA A BŐRSZÍNÜK NEM IS FEKETE

A CIKK LÉTREJÖTTÉHEZ A KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001 AZONOSÍTÓSZÁMÚ, „A JÓ KORMÁNYZÁST MEGALAPOZÓ KÖZSZOLGÁLAT-FEJLESZTÉS” KIEMELT PROJEKT KERETÉBEN MŰKÖDTETETT AFRIKA A GLOBALIZÁLT VILÁGBAN LUDOVIKA KUTATÓCSOPORT ÁLTAL FINANSZÍROZOTT TEREKUTATÁS JÁRULT HOZZÁ

MOUSSA, ÉDESANYJÁVAL

A KIS MOUSSÁT MARTHA NŐVÉRÉK FOGADTÁK BE, MIUTÁN APJA KÍNZÁSAI MIATT ÉDESANYJÁVAL ELMENEKÜLT FALUJUKBÓL

MARTHA NŐVÉR A KISCI „PINKY”-VEL ▼

AZ EGYIK VARRÓNÓ NEM ALBÍNÓ GYERMEKE A NŐVÉR NAGY BARÁTJA

ALBÍNÓK JÓTEVŐJE

Martha nővér – maga is albínó – évek óta azért küzd, hogy a helyiek megértsék, az albinizmussal élők ugyanolyan emberek, mint bárki más azon a vidéken: bantu tanzánok – igaz, fehér bőrrel és világos hajjal. Sorstársainak fáradhatatlanul magyarázza, miért kell óvni testüket az égető napsugaraktól, az általános iskolák igazgatóit pedig arról győzködi, engedélyezzék az albínó gyerekeknek a hosszú ujjú egyenruha és a széles karimájú kalap viselését. Az albínók felvilágosítása mellett azért is küzd, hogy megóvja őket a közösségen belüli megkülönböztetéstől és az ezzel járó atrocitásoktól.

Végzettségét tekintve lelkipásztor, fekete bőrű bantu férjével, Edmunddal ugyan nincs saját gyermekük, de sokakat gondoznak és óvnak, nyújtanak támogatást iskolába járáshoz, munkaszerzéshez és általában egy reménytelibb élethez. Házuk egy ideje menedék is. Moussát és édesanyját például három éve fogadták be, miután el kellett menekülniük falujukból, ahol az apa a nő fején életveszélyes sebet ejtett egy bozótvágó késsel. A férfi nem tudott megszabadulni a gondolattól, hogy a kisfiú azért lett albínó, mert a felesége fehér férfival halt. Moussa azóta mosolygós, életvidám kisfiúvá cseperedett, aki ugyanúgy szeret focizni, mint a környékbeli srácok. Legutóbb focilabdákat is ajándékoztam nekik, így a régi, fekete műanyag szatyrokból összecsomózott „labdát” lecserelehtették a rendes bőrre.

A férfi nem tudott megszabadulni a gondolattól, hogy a kisfiú azért lett albínó, mert a felesége fehér férfival halt.

ÖSSZEFÉRCELT BÉKESSÉG

A nővér által vezetett Albínó Béketeremtők (Albino Peacemakers) civil szervezet Arusha belvárosában egy varróműhelyt is működtet. Az itt dolgozó hét nő vagy albínó, vagy olyan fekete, akinek albínó férje vagy gyermeke van. Az amerikai adományokból vásárolt, kínai gyártmányú Butterfly varrógépek alól egymás után jönnek ki a szebbnél szebb darabok – kötények, szemüvegtartók, asztalterítők, pénztárcák. Az eladott portékákból a helyi viszonyokhoz képest jelentős bevételhez jutnak, ebből támogatják szüleiket, és saját családjaik számára egy kicsit jobb életkörülményeket tudnak biztosítani. Családtagjaik joggal büszkék rájuk; mára már férjeik is azok, bár amikor erről faggatom őket, bevallják, hogy eleinte nagyon zavaró volt, hogy asszonyaik „nem foglalkoznak eleget” a gyerekekkel. Majd amikor elkezdtek csordogálni a bevételek, megértették a munka fontosságát, és azóta a nőknek nagyobb szava is van otthon!

A fárasztó munkanap után többségük gyalogszerrel indul haza, s a jó félórányi úttól ma már egyikük sem riad vissza. „Régebben nem így volt” – meséli Stella. Három évvel ezelőtt ő magyarázta el szomszédjainak, hogy mit jelent albínónak lenni. Miután megértették, ma már ők gondoskodnak róla, hogy ne essen bántódásuk a környéket járva...

Amikor elkezdtek csordogálni a bevételek, férjeik megértették a munka fontosságát, és azóta a nőknek nagyobb szava is van otthon!

PRECÍZ MUNKA

GYENGE LÁTÁSUK ELLENÉRE AZ ALBÍNÓ HÖLGYEK NAGYON PONTOSAN VARRNAK

HAGYOMÁNYOK ÉS MODERNITÁS

AZ ELKÉSZÜLT TERMÉKEKET SOKSZOR MÉG FASZENES VASALÓVAL SIMÍTJÁK KI

MIÉRT ÉL ANNYI ALBÍNÓ TANZÁNIÁBAN?

Az albinizmus (a latin albus szó jelentése: fehér) okozója a melanin (mélasz: fekete) hiánya. A szubzaharai térségben, de különösen Tanzániában az albinizmus öröklődésében a recesszív allél a felelős, mert az általa kódolt enzim nem működőképes. Ennek következtében a homozigóta recesszív egyedekben a melanin nevű festékanyag nem szintetizálódik. Mindennek az előfordulása a kelet-afrikai területeken azért lehet nagyobb, mint máshol a világban, mert több itt élő népcsoportnál kulturálisan elfogadott a közösségen belüli házasság. Maguk az albínószervezetek is azt gondolják, hogy ez a belterjes szaporodás lehet az egyik oka annak, hogy errefelé magasabb az albinizmus élők aránya. Szisztematikus falukutatásra lenne azonban szükség ahhoz, hogy ezt pontosan igazolni lehessen.

VILÁGOSSÁGOT!

Dodomából nyugat felé autózunk az egyórányira lévő Bahiba, ahol ma az albínóknak tartanak rendezvényt. A gogók földjén járunk (Martha nővér is gogo származású), az út mentén jellegzetes, fél méterre a földbe beásott, lapos tetejű házakból álló településeik mellett haladunk el, a távolban pedig a Nagy-hasadékvölgy óriási szikláinak látványától akad el a szavunk.

Martha nővérek a szokásokhoz híven a körzeti tanácsostól kértek engedélyt a falunap megrendezésére. A tájékoztató eseményre a Bahi körüli falvakból úgy 60 fő érkezett. Többeket Martha segítői szállítottak a helyszínre, mert a civilek eltökélt szándéka, hogy az elzárt, nehezen megközelíthető falvakba is eljuttassák üzenetüket. Az ott élők ugyanis szinte senkitől sem várhatnak segítséget, tájékoztatást; hetente egyszer, a mise napján, a prédikáció előtt vagy után szerezhetnek tudomást a lelkésztől a heti történésekről...

Felvezető zenével, klipek vetítésével és közös énekléssel-táncokkal alappozzák meg a hangulatot, majd Martha nővér köszönti az egybegyűlteket. Azzal indít, hogy mondja el valaki, mi az albinizmus. Egy középkorú, fekete bőrű férfi jelentkezik, és azt válaszolja, hogy az egy vírus, ami mindenki vérében ott lappang. Egy másik, kissé idősebb férfi szerint a Nap okozta bőrbetegségről van szó. Az egyik energikus és határozott faluvezető nő pedig azt mondja, hogy az albínók „dílik”. Ez a fonetikus leírt szó a szuahéli nyelvben az angol „deal” szóból származtatható, utalva arra, hogy az albínó ember valójában jó üzlet

KÍNAI ÚT

ARUSHÁBÓL A JÖRÉSzt KÍNAIAK ÁLTAL MEGÉPÍTETT, REMEK KÖZÚTON JUTHATUNK EL DODOMÁBA – KÖZEL 7 ÓRA ALATT. KÖZBEN PERSZE ÜGYELNI KELL AZ ÚTON ÁTHALADÓ ÁLLATOKRA IS

„Az albínók »dílik«. Ez a fonetikus leírt szó a szuahéli nyelvben az angol »deal« szóból származtatható, utalva arra, hogy az albínó ember valójában jó üzlet (jó »díl«).”

HOGYAN ÖRÖKLŐDIK?

MARTHA NŐVÉR ÉS SEGÍTŐI AZ ALBINIZMUS GENETIKAI ÖRÖKLŐDÉSÉT MAGYARÁZZÁK EL A KÜLÖNBÖZŐ SZÍNŰ NAPTEJKUPAKOK SEGÍTSÉGÉVEL

SZKEPTIKUS FALUSIAK

EGY HITETLENKEDŐ, FEKETE BŐRŰ FALUSI FÉRFI, AKI AZTÁN HOZZÁ IS SZÓLT A FELVILÁGOSÍTÓ ELŐADÁSHOZ

(jó „díl”), hiszen, ha eladja valaki egy albínó testrészét, jó pénzt kereshet vele. Még jön pár ilyen típusú válasz, így egyértelmű, hogy az itt élők sem tudják, mi valójában az albinizmus.

Később a Watu kama sisi („Olyanok, mint mi”) filmet vetítik le. Ebben albínók, orvosok és falusi gyógyítók egyaránt megszólalnak, alaposan körüljárva, hogyan öröklődik az albinizmus. A jól felépített anyagot egy fiatal amerikai önkéntespár készítette, három éve. Mikor a film után a falusi hallgatóságból egy férfi még egyszer rákérdez a genetikai összefüggésekre, Martha nővér különböző színű kupakokkal lezárta, naptejes tubusokkal mutatja be a recesszíven öröklődő rendelle-
nességet!

KÖZÖS MUNKÁRA VAN SZÜKSÉG!
A TAS EGYIK HELYI VEZETŐJE FESZÜLTEN FIGYELI SISTER MARTHA ELŐADÁSÁT

A TAS VEZETŐI MUNKA KÖZBEN
A DARI KÖZPONTI IRODÁBAN BESZÉLGETTÜNK SEVERINNEL (JOBBRA) ÉS A SZERVEZET EGYIK VEZETŐ ALBÍNÓ KÉPVISELŐJÉVEL, ABDILLAH OMARRAL. KÖZÉPEN EMILI JULIUS SANKWA, A UNIVERSITY OF DAR ES SALAAM KUTATÓJA

ABDILLAH OMAR
A TAS NEMZETI KINCSTÁRNOKA, ASZTALÁN EGY ERŐS NAGYÍTÓVAL, MELY AZ OLVASÁST KÖNNYÍTI MEG SZÁMÁRA

FÖLDGÖMB VILÁGLÁTÓ A TREND FM-EN CSÜTÖRTÖNKÉNT 16.35-KOR.
A RÁDIÓBAN VENDÉGÜNK A TÉMÁRÓL:
TARRÓSY ISTVÁN

KORÁBBI MŰSORAINK MEGHALLGATHATÓK:
WWW.TRENDFM.HU

CIVIL HÁLÓ

Az afrikai kontinensen albinizmussal élők számáról nincs pontos adat, de néhány országban (pl. Nigériában és a Dél-afrikai Köztársaságban) végzett felmérések szerint 4-5 ezer főből egy albinóként születik. A mára

58 milliós Tanzániában, főként a Viktória-tó térségében nagyjából 3 ezer emberből egy albinó (ez az arány 4-6-szor nagyobb, mint Európában vagy az USA-ban). Az 1978-ban alakult Tanzániai Albinizmus Társaság (TAS) 2017. februári statisztikája szerint majdnem 19 ezer ember él albinizmussal Tanzániában, ami visszaigazolja az 1:3000-es arányt.

A TAS egyik kiemelt tevékenysége a helyi véleményvezérek bevonása, akiken keresztül még több helybélihez tudják eljuttatni üzenetüket. Szakavatott

orvosok segítségével helyi gyógyítókat és orvosokat képeznek tovább az albinizmusról, mobil rákszűrő kapacitást fejlesztenek, mellyel elsősorban a leginkább érintett Viktória-tó térségének településeit járják, illetve a sürgős műtéti beavatkozást és kórházi kezelést igénylők számára biztosítanak minél több lehetőséget. Severin Edward, a TAS kommunikációs vezetője szerint Tanzánia mind a 26 régiójában legalább néhány, de átlag 10 albinóknak lenne szüksége színvonalas kórházi ellátásra. Ám a közel 1 millió km²-en elterülő országban csupán három kórház képes a rákos betegeket kezelni. Ezt az áthidalhatatlan űrt mélyíti tovább a nem túl megbízható és sok ponton korrupt regisztrációs rendszer is.

A civil aktivisták évek óta kampányolnak azért is, hogy az eleve stigmatizált albinókat is ugyanazok a jogok illessék meg, mint az egyéb fogyatékosokkal élőket. Munkájuk egyik fontos eredménye, hogy a tanzán alkotmány módosítása során az albinizmus is helyet kapott a fogyatékosok sorában. Ha utalás történik egy albinó személyre, akkor az ulemavu wa ngozi („bőrfogyatékossgal élő”), valamint az ualbino kifejezések elvártak. Ám az albinók csúfolására kitalált zeru-zeru („szellem”) gúnynév még mindig része a falusi nyelvhasználatnak...

Az 1978-ban alakult Tanzániai Albinizmus Társaság (TAS) 2017. februári statisztikája szerint majdnem 19 ezer ember él albinizmussal Tanzániában, ami visszaigazolja az 1:3000-es arányt.

NEM CSODASZER

A világhírekbe a 2000-es évek közepén kerültek be az afrikai albínókat érő brutális támadások: rendszeresen írtak azokról a rituális csonkításokról és gyilkosságokról, melyekért az ún. „csodadoktorokat” okolják. Ahogy a néhai magyar afrikanista, Füssi Nagy Géza is rávilágított: „A különféle mágusoknak, jósoknak és csodadoktoroknak rendszerint jelentős szerepük volt Fekete-Afrikában is” mind az uralkodói körökben, mind a társadalmat alkotó kisebb-nagyobb közösségekben. Sokszor e helyi kuruzslók javasolták a pácienseknek, hogy szerezzenek be albínó testrészeket, és az azokból készült csodafőzettel orvosolják bajaikat.

A tanzán hatóságok az elmúlt néhány évben szigorúan felügyelik és korlátozzák a csodadoktorok tevékenységét. Tíz év alatt közel 200, albínókat célzó támadást dokumentáltak, melyeknek mintegy fele halállal végződött, ám a valós esetszám ennél lényegesen több. Ma már azonban – köszönhetően a széles körű felvilágosítómunkának – egyre több falusi közösség óvja az albínókat a gyanús alakoktól és bandáktól.

VÁRATLAN AJÁNDÉK
NAGY BOLDOGSÁG AZ ÚJ FOCILABDA, MINDENKI FOTÓZKODNI AKAR

ADOMÁNYOK
A ROTARY SZERVEZETE ÁLTAL BIZTOSÍTOTT ADOMÁNYOK KIOSZTÁSA – HÁTTÉRBE A FALON JOHN MAGUFULI TANZÁN ELNÖK FOTÓJA

MIT TARTOGAT A JÖVŐ?

Míg 30 évvel ezelőtt Tanzániában egyetlen, egyetemi végzettséggel rendelkező albínó fiatal sem volt, ma egyre többen szereznek diplomát és ezzel jobb munkalehetőséget. Bár a társadalmi tudat formálásában történt előrelépés az elmúlt években, de megfelelő infrastruktúra hiányában a legproblémásabb falvakig még mindig nehéz eljutni. Ezen viszont a kormánynak kell tovább dolgoznia – vallják a TAS-osok. Severin azt szeretné, ha minél több albínó élhetne egyre szélesebb körű jogaival, és mind többen értenék meg, hogyan kell óvniuk magukat a napsugárzástól.

Bár a társadalmi tudat formálásában történt előrelépés az elmúlt években, de megfelelő infrastruktúra hiányában a legproblémásabb falvakig még mindig nehéz eljutni.

Az országos felvilágosító kampánynak olyan híreségeket is meg tudtak nyerni, mint a szépségkirálynők: a 2014-es és 2015-ös Miss Tanzania nyertesei például ma minden médiamegjelenésükkel az ügyet támogatják. Hiszik, hogy az olyan figyelemfelkeltő események, mint az ENSZ égisze alatt megvalósult és 2015 óta június 13-án évente megünnepeelt Nemzetközi Albinizmus Tudatosság Nap a helyi erőfeszítéseknek is meghozza a sikert.

TOVÁBB KELL ADNI A TUDÁST!
HELYI FALUVEZETŐNŐ JEGYZETEL. ELTÖKÉLT, HOGY OTTHON Ő IS FELVILÁGOSÍTÓ ELŐADÁSOKAT TARTSON AZ ALBINIZMUSRÓL

Náluk jobban minderre már csak az albínó emberek számítanak.

TARRÓSY ISTVÁN
A POLITIKATUDOMÁNY HABILITÁLT DOKTORA. EGYETEMI DOCENS, A PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM AFRIKA-KUTATÓKÖZPONTJÁNAK VEZETŐJE